

դպրոցներ ալ հաստատեց եկեղեցական երգերու համար :

Վաղղիայի մէջ առջի երեցած աւուստաւոր ժամացոյցը Պօղոս Ա պապը ընծայ խրկեց Պեպինոս կայսեր : Հարուն - էլ - Բաշիտ ամիրապետը մեծին Վարդուսի ուրիշ ժամացոյց մըն ալ տուաւ , որուն վրայ ժամանակակից պատմիչները շատ զարմանալով կը խօսին :

Սէկ քանի մատենագիրներ կան որ ասպետութեան պատիւներուն սկիզբը ինչուան մեծին Վարդուսի ատենը կը հանեն . բայց ստոյգը քննելով՝ ասանունը տասնըմէկերորդ դարէն առաջ չենք գտներ :

Ինչպէս մեծն Վարդուս Լարոպայի մէջտեղուանքը , ասանկ ալ մեծն Լափրետոս Բրիտանիայի մէջ արհեստները , գիտութիւնները և վաճառականութիւնը ծաղկեցուց : Ինքը Լիզիան այլևայլ կոմսութիւններ՝ գաւառներ ու թաղեր բաժնեց , քաղաքական օրէնքներու գիրք մը շինեց , ուրիշ մըն ալ պատժական օրէնքներու՝ որ նշանաւոր են իրենց քաղցրութեամբը . աս օրէնքներուն սկիզբը դրաւ թէ Խնչպէս պէտք է դատաւորները դատաստան ընեն : Ինքը շինեց պատերազմական նաւերու տորմիզ մը՝ և կանգնեց () քսֆորտի անուանի համալսարանն ու գրքատունը : Որչափ որ իններորդ դարուն մէջ կրնար գտնել՝ երկրագործներ , ճարտարապետներ , երկրաչափներ , ամէնքն ալ իրեն երկիրը կը կանչէր , որ արտերը պտղաբեր ընեն , և ամուր ու հանգիստ տներ՝ բերդեր ու տաճարներ շինեն : Երկրորդեան միտքը կը բանար ու անոնց ուսումնասիրութիւնը կը վառէր՝ իր քովէն կամ լատիններէնէ թարգմանած պատմութեան գրքերով : Եւ ուսումնասիր թագաւորը կ'ուզէր որ կրթութիւնը իր ամէն հպատակներուն հասարակ բարիք մը ըլլայ . տուգանքով կը պատժէր ան ծնողքը որ իրենց տղաքը հասարակաց դպրոցները չէին խաւրէր . վասն զի

յանցաւոր էք կ'ըսէր աս օրէնքին ու ժողով , թէ “ Եւրէն ու բանականութիւնը մարդկութեան սեպհական նշաններն են . ուստի աս գեղեցիկ արարածը , այսինքն մարդս իր պատուէն վար ձգած ու իր ստեղծողին դէմ ապստամբած կը համարուի , ով որ անոր մտաւոր կարողութիւններուն կրթութիւնը կը վերցընէ , ու կը թողու որ մարդս անբան կենդանեաց հաւասար ըլլայ ” :

ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՒՏԵՐ

Պարզ բծերը հանելու համար դեղեր :

ՊԱՐԶ Կ'ըսուի ան բիծն որ մէկ տեսակ մը նիւթէ առաջ եկած է : Վաղղիայի երեւելի բնալոյծներէն մէկը շատ կերպեր հնարած է աս տեսակ բծերը հանելու համար , որուն համառօտութիւնը հոս դնենք :

Պարզ բծերը գլխաւորապէս երկու բանէ առաջ կուգան . մէյմը եղէ , մէյմըն ալ ճարպէ : Եւ բծերը հանելու յարմար նիւթերը ասոնք են :

Ա . Սպան . աս նիւթը ամենեւին կերպասին քնաս մը չտար , ու հաստատուն գոյներն՝ ալ չայլայլեր :

Բ . Կաւիճ² , սպանոտ հողեր , ծծող հողեր , ու ան հողերը որոնց մէջ շատ մանեղիա ըսուած նիւթէն կայ : Եւ հողերը գործածելու համար ջրով շաղուելու ու թանձր շաղախի պէս ընելով՝ բծաւոր տեղուանքը ասով ծեփելու է , ու թողու է որ չորնայ . չորնալէն ետքը խողանակով՝ շփելու է , որով բիծը կ'եւլէ :

Գ . Եղան լեղին զտուած , ու հաւկրթի դեղնուցը ամէն բծերու համար կրնան գործածուիլ : Որ և իցէ բիծ հանելու նիւթերուն մէջ եղան զուտ լեղին ամենէն աղէկն է , որով հետեւ ասիկայ յատկութիւն մը ունի

որ եղն ու ճարպը կը լուծէ, ու կերպասին փնաս մը չտար, գոյնին վրայ ալ զգալի տարբերութիւն մը չընէր :

Դ. Յօսանէ ելած զօրաւոր բեկնի եղն ու կիտրոնի ոգիքն ալ շատ աղէկ են, միայն թէ բծերը հին պիտի չըլլան :

Սեղրամումը, ռետինը¹, բեկնի խէժը, ձիւթը, և ընդհանրապէս բոլոր խժային նիւթերը լաթեղէններու վրայ կպչելով կը բծաւորեն : Աւթոռով կրնան լուծուիլ աս խէժերը, ու բիծը հանել՝ առանց կտաւին ու գոյնին փնաս մը ընելու :

Վինիի, թուլի, սև հաղարջի², բալի³ բծերը հանելու համար՝ առաջ աղէկ մը սապոնով աճրուելու է, ու ետքը ծծմբային թթուութի կամ պարզ ծծումբի ծուխին բռնելու է : Բայց աս ետքի գործողութիւնը հաստատուն գոյն ունեցողներուն վրայ միայն կ'ըլլայ :

Սանգի բծերը շաքարի թթուութեամբ՝ շուտ մը կը հանուին. բայց ասիկայ թրթնջուկի⁴ աղին հետ պէտք չէ չփոխել : Երկրէին սև ժանկը դիւրաւ կ'ելլէ ամենաբարակ ծծումբ գինիի տորտով⁵. աս նիւթը մետաղական թթուութներէն աղէկ է, որովհետև անոնց պէս շատ չկրպչիր մետաքսեղէններուն վրայ, գոյներնին ալ քիչ կը փոխէ :

Շաքարի թթուութեամբ բանեցնելու համար պէտք է անիկայ փոշի դարձնել, ու կտաւին բծաւոր տեղը առաջուց աղէկ մը տաք ջրով թրջելէն ու խել մը ատեն եռացած ջրի գուլջին վրայ բռնելէն ետքը, վրան ցանելու է աս փոշին. ետքը լուա ու երկու մատիդ ծայրովը աճրուէ. և քանի որ շաքարի թթուութեամբ բոլորովին կը տաւին մէջէն գնացած չէ, բծաւոր երեսին վրայ արդուկ մը զարկ, ու ետքը տաք ջրով լուա : Այս կերպով որ-

չափ ալ հին ըլլան բծերը՝ աներևոյթ կ'ըլլան :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀ ԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզ :

Ինչպէս հին ատենի պատմութեց մէջ բոլոր աշխարհք անուանի ու հռչակաւոր եղած կ'երևնան՝ Լինուէ, Բաբելոն, Եգիպտոս, Սիրիոս, Պերսեպոլիս, Բրտաշատ, Սաղարշապատ, Հռոմ, Բեթլէմ, Բիւզանդիոն և ասոնց նման քաղաքները, նոյնպէս ալ միջին դարու ատեններէն սկսած՝ ու նաև մեր օրերը խիստ անուանի են ամէն կողմանէ հիմակուան Եւրոպայի գլխաւոր տէրութեանց մայրաքաղաքները, ինչպէս՝ Ռոտրա, Փարիզ, Սենա, Պերլին, Փետրպուրկ և այլն : Եսոնց մէջ քիչ շատ տարբերութիւններ կան, որով մէկը քան զմէկալը. աւելի հարուստ ու փառաւոր է. բայց երկուքը, այսինքն՝ Ռոտրա ու Փարիզ, իրաւամբք ըսուած են մէյմէկ աշխարհք, կամ մէյմէկ՝ աշխարհքի համառօտութիւն : Ռոտրայի ստորագրութիւնը ուրիշ ատենի պահելով, հիմա Փարիզու վրայ խօսինք :

Փարիզ քաղաքը Վրիստոսի թուականէն հարիւր տարի մը առաջ շինուած է կ'ըսեն. բայց այնպէս խեղճ տեղ մըն էր որ անունը Լուսիս Բուսուած էր, որ լատիներէն տղամաշաղխ կը նշանակէ : Իսկ հիմա աշխարհքիս խիստ փառաւոր՝ ընդարձակ՝ վաճառաւոր շահ ու հարուստ քաղաքներէն մէկն է : Բազմամարդութեն ու ընդարձակութեւ կողմանէ՝ միայն Ռոտրային հետ կրնայ բաղդատուիլ Եւրոպայի մէջ. մակերևոյթը կամ բոլոր տարածութիւնը 34,000,762 քառակուսի մետր կը սեպուի. իսկ բնակիչներուն թիւը գրեթէ 900,000 : Փարիզու շէնքերը ընդհանրապէս անկանոն է :

1 Չափ սպիտակ :

կամ Acide du sucre.

2 Սիւն Գրէնի Իւնի-Ռի :

5 Գուլու գուլու :

3 Ֆիլի :

6 Գրէն Բարբար :

4 Գ. Գ. Acide oxalique,